

Jadwiga Zacharska

Jan Zygmunt Jakubowski

Biuletyn Polonistyczny 19/1 (59), 94-96

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Indywidualność Aleksandra Berezy nie da się uchwycić jedną formułą. Ale był przecież postacią w pewnym sensie modelową: wcielał wzorzec humanisty dzisiejszych czasów. Na swoim uniwersyteckim biurku pragnął pomieścić i obejrzeć całą współczesność – piękną i niepiękną. Sądził, że od biurka trzeba odchodzić, by rzeczywistość poprawiać; że wiedza, postawy poznawcze kształtowane w szacownych murach są tu przydatne – i odchodził na zebrania partyjne, na spotkania z dziennikarzami, z nauczycielami, z ludźmi różnych zawodów.

Dr Aleksander Wit Labuda

JAN ZYGMUNT JAKUBOWSKI

(23 VI 1909-11 X 1975)

Dnia 11 października 1975 zmarł profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego dr Jan Zygmunt Jakubowski, wybitny humanista i społecznik, historyk i miłośnik literatury, znakomity uczony i popularyzator dzieł klasyków oraz nowszych, dwudziestowiecznych utworów.

Jan Zygmunt Jakubowski urodził się 23 czerwca 1909 r. w Płocku, tam też ukończył gimnazjum im. Stanisława Małachowskiego. W r. 1928 podjął studia polonistyczne w Uniwersytecie Warszawskim, gdzie był m.in. uczniem profesora Józefa Ujejskiego. Po uzyskaniu magisterium pracował jako nauczyciel szkół średnich w Warszawie i Łodzi, prowadząc jednocześnie ożywioną działalność naukową i publicystyczną. W latach 1937–1939 wchodził w skład redakcji "Prac Polonistycznych", w których drukował studia i rozprawy, przede wszystkim poświęcone Stanisławowi Witkiewiczowi. W latach 1940–1942 prowadził tajne nauczanie na terenie Rzeszowszczyzny, za co aresztowany w 1942 r., do końca wojny przebywał w obozach w Oświęcimiu i Buchenwaldzie. Po powrocie natychmiast podjął ożywioną działalność zawodową, naukową i społeczną. Rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, prowadził wykłady

w Wyższej Szkole Teatralnej, był kierownikiem Ośrodka Metodycznego, redaktorem "Polonisty", a następnie również "Polonistyki". W r. 1946 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy "Stanisław Witkiewicz jako pisarz", przygotowanej pod kierunkiem prof. J. Kleinera.

W r. 1949 Jan Zygmunt Jakubowski został zastępcą profesora w Uniwersytecie Łódzkim; jednocześnie był pracownikiem Instytutu Badań Literackich. Od r. 1951 wykładał na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie przez wiele lat kierował Katedrą Historii Literatury, a następnie, do r. 1973 - Instytutem Filologii Polskiej. Ostatnio pełnił funkcję kierownika Zespołu Naukowego, a potem Zakładu Literatury Polskiej XX wieku.

Obok obowiązków uniwersyteckich prof. Jakubowski pełnił liczne funkcje redaktorskie. Od r. 1948 redagował powołaną przez siebie do życia "Polonistykę", a od r. 1957 - "Przegląd Humanistyczny", który z jego inicjatywy w r. 1974 został przekształcony w miesięcznik; w latach 1965-1972 był redaktorem naczelnym, a później przewodniczącym rady redakcyjnej "Poezji".

Profesor Jakubowski pozostawił bogaty i obszerny dorobek naukowy, obejmujący głównie literaturę końca dziewiętnastego wieku i dwudziestowieczną; od licznych rozpraw poświęconych krytykom - Stanisławowi Witkiewiczowi, Antoniemu Sygietyńskiemu i Stanisławowi Brzozowskiemu, poprzez prace dotyczące powieści naturalistycznej (najważniejsze z nich to "Z dziejów naturalizmu w Polsce", 1951, i monografia A. Dygasińskiego, zatytułowana "Zapomniane ogniwo", 1967), do studiów poświęconych poezji międzywojnia i współczesnej.

Zainteresowania naukowe prof. Jakubowskiego koncentrowały się przede wszystkim na epoce Młodej Polski. Ich plonem były szkice poświęcone twórczości Tetmajera, Kasprowicza, Leśmiana, Langego, Wolskiej i innych poetów, a także liczne wydania ich wierszy, poprzedzone interesującymi wstępami. Na uwagę zasługuje zwłaszcza wnosząca nowe elementy do wiedzy o epoce antologia "Poetki Młodej Polski" (1963). Syntetyczne obrazy interesującej Go epoki zawarł prof. Jakubowski w podręczniku dla szkół średnich oraz w nie drukowanym jeszcze studium,

stanowiącym część tomu II opracowywanej przez zespół pracowników UW - pod Jego kierunkiem - "Historii literatury polskiej".

Szczególnie wiele miejsca w swych pracach poświęcił prof. Jakubowski twórczości Stefana Żeromskiego, Stanisława Wyspiańskiego i Władysława Broniewskiego. Autorowi "Przedwiośnia", którego kreował na najwybitniejszego polskiego pisarza, poświęcił trzy książki: "Stefan Żeromski" (1964, w serii Biblioteki "Polonistyki"), "Nowe spotkania z Żeromskim" (1967) i monografię "Stefan Żeromski" (1971). Wydał także monografię Stanisława Wyspiańskiego w Bibliotece "Polonistyki" (1961), a w rb. tom studiów o Władysławie Broniewskim. Większość tych prac ukazała się już w drugim wydaniu.

Dorobek naukowy prof. Jakubowskiego jest w ogóle obszerny i bardzo różnorodny. Zawiera się nie tylko w opracowaniach książkowych - w postaci studiów, rozpraw i zarysów monograficznych, ale często w formach bardziej popularnych: artykułów rocznicowych, wstępów do popularnych wydań pisarzy, a także audycji radiowych i telewizyjnych.

Dorobek ten obejmuje także nie tylko pozycje napisane i wydane przez samego Profesora: Jan Zygmunt Jakubowski był bowiem niesłychanie aktywnym organizatorem i inspiratorem różnych poczynań naukowych i wydawniczych. Z Jego inicjatywy i pod Jego kierunkiem został opracowany i wydany obszerny wybór materiałów w pięciotomowej edycji "Polskiej krytyki literackiej" (1959-1966). Był także twórcą i redaktorem takich serii wydawniczych, jak Biblioteka "Polonistyki", przeznaczona dla nauczycieli, czy Biblioteka Poetów XX wieku, wydawana przez LSW.

Trudno wymienić wszystkie, nawet tylko ważniejsze prace naukowe; edytorskie czy redakcyjne Jana Zygmunta Jakubowskiego, a wspomnieć jeszcze trzeba o ożywionej i interesującej, a prowadzonej do końca życia, działalności dydaktycznej Profesora, a także o licznych formach współpracy z nauczycielami szkół średnich, dla których zawsze znajdował czas na spotkania i odczyty. Był bowiem prof. Jakubowski nie tylko indywidualnością, ale i instytucją w życiu naukowym oraz literackim stolicy i kraju.

Dr Jadwiga Zacharska